

5.1.2. Digitalizācijas politika

Digitalizācijas mērķi un procesa raksturojums

Digitalizācijas galvenais mērķis ir nodrošināt muzeja krājuma ilgtermiņa saglabāšanu un padarīt kolekcijas pieejamas pēc iespējas plašākai sabiedrībai, pārvarot ģeogrāfiskās un fiziskās barjeras. Vienlaikus tā ir būtisks instruments oriģinālo priekšmetu saglabāšanai nākamajām paaudzēm, radot digitālas kopijas un samazinot fizisko priekšmetu izmantošanu. Digitalizācija kalpo kā resurss pētniecībai, izglītībai un inovācijām, veicinot zināšanu apmaiņu un jaunu ideju radīšanu. Visbeidzot, digitalizācija veicina muzeja attīstību par dinamisku un atvērtu centru, kas pielāgojas mūsdienu prasībām un sekmē sabiedrības iesaisti kultūras procesos.

Lai īstenotu ilgtermiņa mērķi – 100% krājuma digitalizāciju, muzejs digitalizē savu krājumu kopš 2005. gada. Digitalizācija notiek pakāpeniski šādā prioritārā secībā:

1. Jauniegtie muzeja priekšmeti;
2. Priekšmeti restaurācijas procesā (pirms un pēc);
3. Mākslinieciski vai zinātniski nozīmīgākie priekšmeti;
4. Bieži pieprasītie priekšmeti (izstādēm, pētniecībai, publikācijām);
5. Īpaši trausli priekšmeti ar ierobežotām eksponēšanas iespējām;
6. Muzeja dokumentācija un krājuma inventāra grāmatas;
7. Pārējie krājuma priekšmeti.

Informācija par LNMM krājuma priekšmetiem ir pieejama vairākās datubāzēs:

- Par 52 000 LVMD kolekciju priekšmetiem dati ir pieejami muzeju kolekciju tīklā www.meandrs.lv. Muzejs neplāno papildināt šo datubāzi. 2024. gadā LNMM speciālisti veica vairāk kā 16 000 LVMD kolekciju priekšmetu, kuri bija ievadīti “Meandrs” laikā no 2011.-2024. gadam, datu eksportu uz NMKK IS;
- NMKK IS ir ievadīti 82% no LNMM pamatkrājuma, tajā skaitā LVMD un SBM kolekcijas 100% apmērā, ĀMD kolekcijas – 50%, bet DMDD kolekcijas – 73%.
- Digitālā kultūras mantojuma platformā www.digitalbiblioteka.lv;
- LNMM digitālajā katalogā www.makslaskolekcija.lv kopš 2020. gada pieejami vairāk nekā 300 mākslas darbi. Muzejs attīstīs šo resursu kā pilnvērtīgu LNMM Laikmetīgās mākslas kolekcijas datu bāzi;
- Starptautiskajos portālos *Google ART* un *Europeana*.

Digitalizācijas process muzejā norit vairākos posmos:

- Krājuma priekšmetu digitālo kopiju izveide, fotografējot vai skenējot tos;
- Krājuma priekšmetu metadatu un digitālo datņu sagatavošana un ievadīšana NMKK, www.makslaskolekcija.lv un *Google Arts & Culture*; esošo datu pārskatīšana, papildināšana un precizēšana, pēc iespējas – digitālo datņu aizvietošana ar kvalitatīvākām;
- Sistematizēta digitālo failu arhivēšana un glabāšanas sistēmas uzturēšana.

Digitalizācijas kvalitātes standarti un datu ilgtermiņa saglabāšana

Priekšmetu digitalizācijas procesā tiek izmantoti A4, A3 un lielformāta skeneri (līdz A0 formātam) plakanvirsmas priekšmetu digitalizācijai, augstas izšķirtspējas digitālās fotokameras precīzai attēlu fiksācijai un viedtālrunu fotokameras operatīvām vajadzībām un dokumentācijai.

Digitalizāciju galvenokārt veic kolekciju glabātāji un restauratori (restaurācijas procesu un rezultātu fiksēšana). Izstāžu projektu un pētniecības ietvaros muzejs sadarbojas ar profesionāliem fotogrāfiem, kuri nodod muzejam digitālās datnes.

Digitalizācija tiek veikta saskaņā ar Latvijas kultūras mantojuma digitalizācijas standartiem un nozares labākās prakses vadlīnijām. 2025. gada sākumā muzejs ir izstrādājis iekšējās vadlīnijas, kurās definēts vienots datņu šifrs un centralizēta glabāšanas mapju sistēma, kas balstīta uz krājuma struktūru, kā arī datu kvalitātes kontroles sistēma. Prioritāte ir augstas kvalitātes arhīva datņu izveidošana atbilstoši noteiktajiem standartiem un to droša saglabāšana. Kamēr nav sasniegts ilgtermiņa mērķis, muzeja digitālo attēlu arhīva sistēmas ietvaros tiek uzglabātas arī zemākas kvalitātes datnes, ja tā ir vienīgā pieejamā attiecīgā priekšmeta vizuālā dokumentācija

Muzeja kolekcijā tiek iekļauti arī digitāli dzimušie mākslas darbi - fotogrāfijas, video, audio ieraksti, tīmekļa projekti, interaktīvie darbi u.c. Šie priekšmeti pastāv dažādos failu formātos, kas rada īpašus saglabāšanas izaicinājumus. Galvenais risks ir formātu novecošana un saderības zudums, tāpēc muzejs regulāri – vismaz reizi gadā pārbauda failu kvalitāti un veiktspēju. Saglabāšanai tiek izvēlēti ilgtspējīgie formāti (TIFF, WAV, MP4 u.c.), un autentiskums nodrošināts ar versiju kontroli un integritātes pārbaudēm.

Muzeja priekšmetu digitālās kopijas un digitāli dzimušo mākslas darbu arhīvdatnes tiek glabātas trīs ģeogrāfiski atšķirīgās un drošās vietās: digitālā arhīva darbstacijā, ārējos cietajos diskos un Microsoft SharePoint mākoņkrātuvē. Šāda pieeja nodrošina datu drošību un pieejamību. Visas glabāšanas vietas tiek regulāri papildinātas ar jauniegūtajiem digitālajiem attēliem un metadatiem vismaz reizi gadā.

Papildus muzejs izmanto arī Latvijas Nacionālās bibliotēkas piedāvāto ilgtermiņa datu saglabāšanas risinājumu DOM, piemēram, izglītības programmu materiālu, zinātnisko konferenču ierakstu, pētniecības arhīvu u.c. ar krājuma digitalizāciju tieši nesaistītu komunikācijas materiālu glabāšanai. .